

דברי תורה

שע"י המכון התורני ירושלים

מצורע - תשפ"ד | גליון 72 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

טהרת המצורע רק בחזרתו למוטב

"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו" (ויקרא יד, ב)

ה"אור החיים" הקדוש מדקדק כאן בפסוק שיש בו כמה יתורים. ובדרך הראשונה ביאר על פי הפשט ועל פי דרשות חז"ל. אבל אחר כך הוא כותב כך.

עוד נראה לפרש על זה הדרך, להיות שהצרת כפי הטבע תכונתו תתהוו מעפשות וזיהום הגוף, ותגבורת המרה אשר תתגבר באדם ועושה רושם בשרו, ודבר זה יסובבנו העצבון וצרת הלב ושממון השכל, והרפואה הטבעית לזה היא הרחקות העצבון ועניינים המרחיבים לבו של אדם ומשמחים אותו. והנה בבוא נגע צרעת על האדם, יכול אדם לומר כי חולי טבעי הוא אשר יקרה להאדם, ובאמור לו כי הוא זה בשביל לשון הרע לא יאמין ולא יצדיק הדברים. לזה נתחכם אל עליון וצוה שִׁסְגֵר המצורע, "בדד ישב" (לעיל יג, מו) ו"בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה" (שפ פסוק מה), ודברים אלו הם כפי הטבע נגדיים לרפואת סיבת הנגע, ואדרבה יולידו הנגע מחדש. וכאשר יראה האדם שהגם שעשה דברים אלו שהם נגדיים, אף על פי כן על ידי שהרהר תשובה וְהִתְנַדָּה חטאתו כי בְּעֹנֹו אשר פשט לשונו גילה הנגע את עינו, וישוב מחטאתו ויטהר לשונו, ויראה כי הפך הנגע את עינו, בזה יֵדַע ויוכיח הוכחה ברורה שלא בא לו הנגע אלא לצד שְׁדָבֵר לשון הרע.

והוא אומר "זאת תהיה תורת" מוציא שם רע, והכרת הדבר והוכחתו "ביום טהרתו", שהגם שעשה דברים נגדיים לחוליו כנזכר אף על פי כן נטהר, בזה יֵדַע כי תורת לשונו הרע הוא זה ולא מקרה הטבעי כחושבי מחשבות און, וישמור פיו ולשונו, והוא מה שגמר אומר (בפסוק א) "והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע", פירוש מן הצרוע באה רפואתו, ששב ורפא לו.

ונביא כאן גם את לשון ה"כלי יקר" שגם דרך בדרך מעין זו: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והוא אל הכהן ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע" (ויקרא יד, ב-א). "זאת תהיה תורת המצורע" וגו'. הכתוב קראו מצורע משמע שהוא עדיין מצורע, ואיך אמר "ביום טהרתו" כי אם הוא מצורע אין כאן יום טהרתו. ועוד איך קראו יום טהרתו קודם שאמר "והנה נרפא", כי קודם הרפואה אין כאן יום טהרתו. ומהו שאמר "והוא אל הכהן", כי והוא בעל כרחו משמע. ועוד שאחר כך (בפסוק א) סותר זה ואמר "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה",

שבת הגדול

השבת אנו קוראים את פרשת מצורע ונקראת גם שבת הגדול, עד כדי כך שהשולחן ערוך ייחד לה סימן מיוחד ב"אורח חיים" סימן תל: שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו. וברמ"א מוסיף: הגה, והמנהג לומר במנחה ההגדה מתחילת עבדים היינו עד לכפר על כל עוונותינו, ופוסקים לומר ברכי נפשי. ובמשנה ברורה כתב: מפני הנס - שבשנה שיצאו ממצרים היה עשרה בניסן ביום שבת ולקחו כל אחד מישראל שה לפסחו וקשרו בכרעי המיטה, כמו שכתוב "בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית" וגו', והמצרים ראו זה ושאלום למה זה לכם, והשיבו לשוחטו לשם פסח במצות ה' עלינו, והיו שיני המצרים קהות על ששוחטין את אלהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר. ומפני שאז היה עשירי בחודש בשבת על כן קבעו לקרות שבת שלפני הפסח לעולם שבת הגדול. ועיין עוד בבאר היטב שם מה שכתב בזה.

ומקור הדברים בתוספות במסכת שבת דף פז ע"ב ד"ה ואותו יום, שכתבו: ונמצא שבשבת שעברה לקחו פסחיהן שאז היה בעשור לחודש, ועל כן קורין

משמע שהוא לא יובא אל הכהן אלא הכהן הולך אליו. ועוד מהו שאמר "והנה נרפא נגע צרעת מן הצרוע" פתח בשתיים וסיים באחת, והוה ליה למיכתב מן הנגוע בצרעת.

וביאור הדבר הוא, כדרך שפירשתי למעלה פרשת תזריע שהצרת בא על עוונות ידועים, ושם המכה צרעת ושם המוכה מצורע, כי לשון מצורע מוציא רע, שמוציא כל רעתו הנסתרת בקרבו אל החוץ לגלות רעתו בקהל, ושם צרעת הוא לשון צרה רעה, רצוני לומר רעה שהיא כצרה, כאמרם ז"ל (חגיגה ה, א) "ומצאוהו רעות רבות וצרות" (דברים לא, יז) שהם כצרות זו לזו כמו זיבורא ועקרבא, כי למכה זו אין תרופה בדרך הטבע, כך לצרעת זה אין תרופה בדרך הטבע, להודיעו כי יד ה' עשתה זאת. וצרעת נעמן יוכיח שנלאו חכמי הרופאים מלבקש לו תרופה. וא"כ בהכרח ישיב אל לבו החוטא לסור מדרכו הרעה. ונגע שם העון שהוא נוגע בכבוד שמים כביכול או בכבוד הבריות. והצרעת מכריחו שבעל כרחו שלא בטובתו יובא אל הכהן לבקש ממנו רפואה לדעת מוסר השכל, כי אילו הלך מתחילה מרצונו לבקש תורה משפתי כהן ולהיות מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, ושלא לשלח מדנים בין אחים בשוט לשונו, אז לא היה בא לידי צרעת זה, ומאחר שלא עשה זה מרצונו בהיותו בריא אולם, הנה עכשיו והוא אל הכהן בעל כרחו לבקש ממנו דרך התשובה.

וזהו שאמר "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו". כי ביום שיחדש לב טהור בקרבו ויקבל עליו לשוב בתשובה, בו ביום יובא בעל כרחו אל הכהן ללמוד ממנו דרך ה'. ולשון "והוא אל הכהן" אינו מדבר בהעתק ממקום למקום, אלא מדבר בהעתק לבו מן הדרך הרע אשר היה בו אל הדרך הטוב, והוא שיקבל עליו להתקרב אל הכהן ולבקש תורה מפיהו. ועל זה אמר "זאת תהיה תורת". ואחר כך משקבל עליו להיות טהור המחשבות וטהור עינים מראות ברע, אזי "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע" אותו עון שגרם לו "הצרעת", "מן הצרוע" מזולתו. ולא יכול לומר מן הנגוע שהרי העון מעשיו גרמו לו, והוצרך לומר מן הצרוע, להורות שהרפואה הנפשית באה לו מצד שהיה צרוע, כי הצרעת הכריחו אל התשובה ואע"פ כן הקב"ה מקבל תשובתו אע"פ שנעשית על צד ההכרח. וההעדר הכרוך בתשובה כזו תמצא מבואר לקמן פרשת וילך בעזרת ה' על פסוק "ומצאוהו רעות רבות וצרות", עיין שם.

ואתו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול, כדאמרינן במדרש (שמות רבה פרשת בא) כשלקו פסחיהן באותה שבת נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה היו עושין כך, אמרו להן זבח פסח לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו הבכורים אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו, ועשו בכורות מלחמה והרגו מהן הרבה. הדא הוא דכתיב "למכה מצרים בבכוריהם". ואף שלכאורה הטעם המובא בתוספות אינו זהה לחלוטין למובא במשנה ברורה, מכל מקום הבסיס לשניהם שוה.

ובספר "בית דרך" מביא בטעם מדוע נקרא שבת שקודם פסח בשם "שבת הגדול". א. טעם הפשטי, כי ביאור מילת ה"גדול" מורה על "חסד", וכנאמר: "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת", הרומזים לחסד גבורה תפארת, הרי שה"גדולה" מורה על חסד, ובשבת זו התחסד עמנו ה' בנס הגדול של קשירת השנה לכרעי המיטה, שהיה בעשור לחודש וחל בשבת, והמצרים היו רואים ומתמקמים בשומעם שקשירת שנה זה הוא לצורך שחיתתו בעוד ארבעה ימים.

ה' ניסן תרפ"ד: רבי צבי אלימלך שפירא זצוק"ל מבלוז'וב בעל "צבי לצדיק"

רבי צבי אלימלך שפירא מבלוז'וב - אדמו"ר לאלפים וחכם מחוכם.

רבי צבי אלימלך היה בנו של רבי דוד שפירא מדינוב, בנו של מייסד השושלת. בדינוב עצמה ישב הבן הבכור של רבי דוד - רב ישעיה נפתלי הירץ מחבר "הנותן אמרי שפר". בן אחר של רבי דוד - רבי מאיר יהודה ישב בבוקובסק ונתפרסם בספרו "אור למאיר".

מנעוריו התפרסם כעילוי בלתי רגיל ונתמזגו בו הכשרונות האדירים, הבלתי מצויים, של הסבא הגדול. הוא בעצמו סיפר כי כאשר אכל מזונות בבית חותנו האדמו"ר רבי משה מרוזבאדוב, נכדו של רבי נפתלי צבי מרופשיץ והוא אז כבן י"ח, אמר לו חותנו, 'בני היקר, לכשתגיע לגיל עשרים תוכל ללמוד בספר "ברית כהונת עולם" של רבי יצחק אייזיק מקורייץ - מספרי היסוד של החסידות, אשר הרבה דברי קבלה משולבים בו, אבל הוא לא ידע, כך אמר רבי צביאלימלך, שבהיותו כבן שבע עשרה כבר ידעתי את הספר בעל פה...

בפעם אחרת כאשר פרצה מחלוקת הלכתית בעניני עגונה פסק רבי צבי אלימלך אחרת מפסקו של רבי ישעיה זילברשטיין אב"ד וואיצען, מהלוחמים הקנאים לעצמאות היהדות החרדית בהונגריה. שלח לו רבי ישעיה אתה אמנם רבי גדול ובנן של קדושים, אולם לפסוק הלכה אני הוא היודע ואל לך לערער אחרי דברי. שלח לו רבי צבי אלימלך: 'אכן, גם לפסוק אני יודע, כי כאשר הייתי בן עשרים וארבע, כבר ידעתי את כל ארבעה חלקי שולחן ערוך בעל פה...'

מגיל צעיר מאוד החשיבוהו גדולי התורה והחסידות.

כאשר כיהן כרב בדיבטאטיש והוא אז כבן כ"ח בלבד, ביקר אצל האדמו"ר לאדמו"רים רבי חיים הלברשטאם מצאנז. רבי חיים קיבלו בכבוד מלכים והושיב אותו בראש השולחן. באמצע הסעודה כיבד רבי חיים את רבי צבי אלימלך באמירת דברי תורה. כמובן שרבי צביאלימלך נמנע מלעשות זאת, שהרי בא אל הרבי כחסיד לרבו. רבי חיים מצאנז ליווה אותו בצאתו עד לרחוב ואף הזכיר את עצמו לפניו, כדי שיבקש עליו רחמים שכן אינו כל כך זקן כפי שהציבור חושב ועדיין יכול הוא לעשות תשובה...

גם רבי יהושע מבלז כיבד אותו בקריאת עשרת הדיברות. רבי צביאלימלך, כדרכו, החל התלהב בשעת הקריאה והחל לקרוא את הדיברות בקול חוצב להבות אש וכשאגת אריה ובדביקות עצומה. חסידי בלז התכוננו לעשות בו שפטים, שכן ראו בקריאה כזו במעמד הרבי,

פגיעה בכבודו של הרבי. הרבי בעצמו הלך אנה ואנה, הלך ושוב, כולו אחוז בהתרגשות פלא פלאים, צעיר כזה שיקרא ב'מוחות' שכאלה, מובן שכבר חששו לעשות לו דבר.

מספרים כי פעם נפגשו יחד רבי צביאלימלך ורבי ישראל מסטולין, ה'ינוקא' בפי העם ו'הפרנקפורטאי' בפי חסידי קרלין - סטולין. היתה זו שבת של ארבע פרשיות שלפני פסח שאותם היה קורא רבי צבי אלימלך בעצמו. לאחר מכן כיבד רבי צבי אלימלך את רבי ישראל שיתפלל מוסף לפני העמוד. רבי ישראל סירב וטפח קלות על שכמו של רבי צבי אלימלך באומרו כי תפילת המוסף נועדה לו. לאחר מכן אמר רבי ישראל לחסידים שליווהו טפחתי לו על הגב - האמינו לי לא כדי לעודד אותו שיתפלל מוסף לפני העמוד, אלא משום שרציתי לנגוע בגבו של מי שקרא כך את הקריאה בתורה.

כבר הזכרנו את גאונותו. בספר "עובדא דאהרן" מספר כי רבי יצחק שמלקיס גאונה של גאליציה התארח על שולחנו של רבי צבי אלימלך בעת שהיה בלבוב. כיבד רבי צביאלימלך את אורחו הגאון שיאמר דברי תורה בהלכה. למותר לומר שהיו הדברים חריפים ועמוקים ביותר - רבי יצחק שמלקיס! אולם רבי צביאלימלך עסוק היה ב'ניהול השולחן'. כאן חילק שיריים, כאן מזג יין. מפעם לפעם שאל אחד החסידים אם כבר קיבל שיריים. רבי יצחק שמלקיס נפגע. הוא אומר דברי תורה לפי הזמנת הרבי ואילו הוא, הרבי, עוסק בניהול שולחן... להפתעתו הגדולה של רבי יצחק שמלקיס, חזר הרבי על

כל דרשתו, כאשר הוא מוסיף הערות שונות. הנה חלק זה של הדרשה מנוגד לדברי רש"י באיזוהו מקום, וכאן התבטא הגאון האדיר הזה איזה מזל יש לרבנים ש'אתם הייתם לרבי! אילו היית רב בישראל, היו כל הרבנים צריכים להיות סנדלרים או חייטים...'

השפעתו של חותנו עליו היתה עמוקה ביותר. הוא חינך אותו להתנהג בדרך של חסידות רופשיץ - דז'יקוב, של הסתר בתוך הסתר, העלם בתוך העלם. שום דבר לא להראות כלפי חוץ מעין הדרך הקוצקאית של 'עבירות' בגלוי ומצוות בסתר... לא בכדי היה רבי משה חותנו, בנו של רבי אליעזר מדז'יקוב, אמן ההסתרה הפנימית...

כותב בספר 'עובדא דאהרן', הגאון הקדוש מבלוז'וב היה מסתיר כל מדרגותיו וענייניו בחכמה גדולה שלא יכירו בו בני אדם, ואדרבא עשה הרבה דברים במכוון שיתקשו - היינו שיקשו - עליו בני אדם ויגרום לו מתנגדים.

כמה מהמעשים המופלאים של רבי צבי אלימלך מבלוז'וב ואת דרכיו מי יבין? מי יכול לרדת לסוף דעתו שהיה עמוק עמוק מי ימצאנו, וכל דבריו היו סתומים וחתומים באלף עזקאין.

היו לו כמה גבאים חסידים ובעלי צורה, אבל המושל עליהם היה יהודי עם זקן גזוז ובלי מלבושים חסידיים. גם כאשר הסתגר רבי צבי אלימלך בחדרו ואיש לא העז לנגוע בידית הדלת היה גבאי זה עושה בחסידים כרצונו ובידו היה השבט מושל לקרב את מי שרוצה, ולרחק את מי שרוצה, הכל לפי ראות עיניו, והוא עשה משפטים בל ידעום ואוי לו למי שלא מצא חן בעיניו...'

אבל ידוע ומפורסם כי אחר הסתלקות הגאון הקדוש מבלוז'וב נשא הגבאי האשכנזי הזה אשה ולבש שטריימל וקפטן ונעשה חסיד גדול.

מסודות ההנהגה המיוחדת שלו היה יחסו לבנו רבי יהושע שהיה לאחר מכן ממלא מקומו. רבי יהושע שהיה צעיר מאביו רק בחמש עשרה שנים התגורר בבית אביו, על אף שבאופן פורמלי מילא את מקום אביו כרב בריבטיטש. שנים רבות לא דיבר רבי צבי אלימלך עם הבן ורדף אותו ברדיפות הרבה. מאליו מובן שהולכי רכיל ששו לספר לשון הרע על הבן לפני האב. רבי יהושע סבל סבל רב, אבל לא הגיב. היה נכנע תחת אביו הקדוש בהכנעה גמורה כילד קטן ולא החסיר אפילו שולחן אחד ומכל שכן תפילה אחת מלבוא אל אביו הקדוש. רק כשנה אחת לפני פטירתו של רבי צבי אלימלך הוא שינה את הנהגתו כלפי הבן וקירב וחיבב את

בנו באהבה וחביבה יתירה עד בלי גבול ואכן הוא שמילא את מקום אביו. הגאון רבי מאיר לנדא היה גדול חסידי בלוז'וב בדורנו והוא טוען שיש קצת הפרזה בתיאור הזה, אבל בוודאי שהיתה הרחקה מכוונת.

בימי מלחמת העולם הראשונה עזב רב צבי אלימלך את גליציה, כמו כמעט כל הצדיקים שבמדינה זו. הוא ישב אז בבודפשט והמונים הצטרפו אל חסידי, אולם בצו הממשלה הוא נאלץ לחזור לגליציה ואולם לא שב עוד לבלוז'וב, אלא קבע את מושבו בעיר המחוז ריישא.

יש לנו תיאור של רבי צבי אלימלך בזקנותו המופלגת, היה איש בריא, תמיד כגיבור חיל, גבה קומה משכמו ומעלה - גבוה מכל העם, ואף שעבר כבר את שנות הגבורות, עוד לא נס ליחו ולא כהתה עינו ואפילו לא הסתכל על בתי עינים [הכוונה למשקפיים], וגם שיניו היו שלמות בלי חיסרון אף אחד מהם, וקולו כקול שאגת אריה, והיה יכול לשבור שלושה אגוזים ביד אחת ובבת אחת.

כמה פרטים ביוגרפיים רבי צבי אלימלך נולד בשנת תר"א. הרבנות הראשונה היתה בריבטיטש, ממנה עבר לבלוז'וב. שנים

שהקדים לספר הקדמה קטנה המספרת על הרבה כתבים על חמישה חומשי תורה לשבתות השנה ולמועדים טובים ועל זמנים טובים ושו"ת וחייושי גפ"ת, ואולם הוא נתן את משפט הקדימה על המועדים לימים ושנים והתחיל מהחודש ניסן.

הספר יצא בהשתדלות נכדו הרה"ג מו"ה ישראל שפירא אב"ד פראכניק - הוא רבי ישראל מבלוז'וב, שניצל בניסיונים מהשואה, לבדו מכל משפחתו, והיה לאחד מגדולי האדמו"רים בדורנו ובוודאי הזקן שבהם, שהרי נפטר בגיל מאה בשנת תש"ן. הובטח בסוף הספר כי יבואו חלקים נוספים לספר, אולם אלה לא הופיעו והכתבים אבדו בשואה. קרה נס ורבי מאיר, אחיו של רבי ישראל, הצליח להעביר לפולני ישר, את כתב ידו של רבי צבי אלימלך מבלוז'וב על התורה, יחד עם קונטרס משלו. אלה הועברו לאחר השואה שבה עלה רבי מאיר על המוקד, לידיו של רבי ישראל והוא שהדפיסם בניו-יורק. רבי ישראל מדגיש כי היות והוא שהתחיל במצווה והדפיס את "צבי לצדיק", על מועדים על כן "אומרים לו" - מן השמים - גמור!

(עפי" ספר "תשעים שרים" מר' יצחק אלפסי)

המשך מעמ" 1 - שבת הגדול

הפתעת" הגאולה לעתיד - כהפתעת גאולת מצרים

ויש לבאר עוד טעם כעיקר לקריאת שם השבת שקודם הפסח - "שבת הגדול": נאמר בפסוק (מכ"ה ז, טו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", הרי שמתבשרים אנו בכך שלעתיד יהיו הניסים מופלאים כניסי מצרים, ומאידך הרי נאמר (ירמיה כג, ז) "ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים" וגו', משמע שניסי מצרים יהיו קטנים בערכם מלהזכירם לעתיד. [ועיין בזה בגמרא ברכות יב, ב]

ונראה פשוט לומר, דאכן הניסים והגילויים שיהיו לעתיד יהיו גדולים בכמותן ואיכותן עד שלא יזכרו ניסי מצרים לעומתן, שהרי בניסי מצרים לא זכינו לשליטה על כל האומות שיהיו כולם משועבדים תחת ישראל כמו שיהיה לעתיד בביאת המשיח, ועוד הרבה הבטחות המובאים בנביאים שיהיו לעתיד, לא זכינו ואף

מי האיש החפץ חיים

"זאת תהיה תורת המצרע ביום שהתרתו והובא אל הפה"ן" (ויקרא יד, ב). איתא במדרש רבה (טו, ב; ועיין מסכת ע"ז יט, ב): דבר אחר, "זאת תהיה תורת המצורע", הה"ד (תהלים לד, יג) "מי האיש החפץ חיים". מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים. אודקין עליה [דוחקים עליו לקנות ממנו את סם החיים]. ר' ינאי הוה יתיב ופשט בתורקליניה [היה רבי ינאי יושב ועוסק בפשט המקראות בטרקלין שלו שבתוך ביתו], שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים. אמר ליה, תא סק להכא זבון לי. אמר ליה, לאו אנת צריך ליה ולא דכוותך. אטרח עליה [הטריח, הפציר]. סליק לגביה, הוציא לו ספר תהלים, הראה לו פסוק "מי האיש החפץ חיים", מה כתיב בתריה, "נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב" וכו'. אמר רבי ינאי, כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו "מי האיש החפץ חיים", לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם "זאת תהיה תורת המצורע" תורת המוציא שם.

הנה מאמר זה צריך להבין, מה היה קשה לרבי ינאי על הפסוק שלא הבין כל הזמן עד שבא הרוכל הזה, ומה הוסיף לו הרוכל הזה.

ונראה, כי רבי ינאי הוקשה לו בכתוב שהתחיל בלשון נסתר "מי האיש החפץ חיים" וסיים "נצור לשונך מרע" בלשון נוכח, והיה צריך לכתוב או בשניהם בלשון נסתר, או בשניהם בלשון נוכח, ולכן לא ידע פשוטו של מקרא. אמנם

לא למקצתם בגאולת מצרים, אולם הדימוי שיהיה בגאולה העתידה לגאולת מצרים הוא "הפתעת הגאולה", שתהא הגאולה באופן פתאומי ומפתיע מבלי שיהיו סימנים לכך המבשרים את בוא הגואל, אלא בפתע פתאום. וכנאמר (מלאכי ג, א): "פתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". ועיין שם עוד אריכות דברים גדולה.

ואני הקטן הצעיר באפלי ישראל חשבתי, שבשנה זו כיון שהיתה מעוברת וקרין פרשת מצורע שהיא סוף עניני טומאה וטהרה עוד לפני פסח [וראה ב"בן איש חי" שקורא לפרשת מצורע פרשת טהרות], ומסתמא כל אחד נטהר באופן מה על ידי קריאת הפרשיות והעיון בהם, יתכן שיש לו יותר פתיחת הלב לעבודתו יתברך, ולכן נקראת שבת זו שבת הגדול שאחר שנטהר מנגעי ליבו וגופו יותר יכול להכיר בגדולת ה' יתברך.

עתה שראה את הרוכל מכריז, הרי הרוכל מוכרח להכריז בלשון נסתר, כי אין איש עומד לפניו שיכריז בלשון נוכח, אמנם לאחר שהקונה בא אליו, הוא מדבר עמו בלשון נוכח. וזה כוונת הכתוב, שצריך שכל אחד יכריז וישפיע על אחרים ובזה מוכרח לומר בלשון נסתר, וכשיבא האיש הקונה כדוגמת רבי ינאי יאמר לו בלשון נוכח "נצור לשונך".

ובדורינו קם גאון גדול וצדיק ועשה מעשה הרוכל וסיבב בעיירות וחבר ספרים על עון לשון הרע, הלא הוא הגאון "חפץ חיים", והוא נקרא על שם ספרו "חפץ חיים" על שם הכתוב "מי האיש החפץ חיים" זכותו תגן עלינו.

(קול יהודה - רבי יהודה צדקה)

"זאת תהיה תורת המצרע" (ויקרא יד, ב). בדרך רמז נראה לבאר, "תורת המצורע", שהתורה מתקיימת במי שעושה עצמו כמצורע, שכשמלעיגים עליו בני אדם ואינו בוש מהם, ויושב בדד ועוסק בתורה, הוא יצליח בודאי ותתקיים תורתו בידו.

"ויצא הפה"ן אל מחוץ למחנה וראה הפה"ן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע" (ויקרא יד, א). במדרש אמרו על פסוק "התנערי מעפר" (ישעיה נב, ב), משל לתרגולת שנתלכלכה בעפר שאפילו חובטין אותה במקלות לא יועיל, אך אם בעצמה מתנערת מיד נופל עפרה, כן בתוכחה אם האדם בעצמו מתעורר להתנער מעפריותו והבליו מועיל יותר מן התוכחות. וכמו שאמרו חז"ל (ברכות

אחד ויגעילנו כל פעם שישתמש בו וזה אסור דלמא אתי למטעי כדאיתא בחולין (ט, ב). וכן יעויין ב"שער המלך" בהלכות יום טוב (פ"ד ה"ח) במש"כ בטעם המנהג. ועיי' בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רמ"א), והכא טעם זה לא שייך דשיכחא לא שכיח. וכן פשוט שכל המנהג לאסור בדבר הוא בדוקא כלי חלב לבשר או איפכא, אולם אם יש לו כלי פרוה ובטעות השתמש בזה לחלב או לבשר שיכול להגעילו ולשוב ולהשתמש בו בפרוה, ויש אומרים דכל המנהג לאיסור הוא בדוקא מבשר לחלב ולא להופכו לפרוה. ולפי זה יעלה לדינא בכלי בשר שנטרף, לאחר שמכשירו יוכל להשתמש בו לחלב מכיון שלא היתה כוונת ההכשר לצורך זה [אלא קודם כל להכשיר את הכלי], ועיי' ב"ערוך השלחן" יור"ד (סימן פ"ט סעי' י"ז).

ויסורין רח"ל, והכנעה כזו אף שמסלקת את גסות הרוח מכל מקום אין בה שבה, כי אחר שיתלקו ממנו היסורין יכול לחזור לגסות רוחו, ומצורע זה מחמת היסורין והבוזין דכא לארץ חיייתו (על פי תהלים קמ"ג) ונסתלקה ממנו גסות רוחו על כן נרפא הנגע, ומכל מקום הכנעה זו אינה מספקת, ומתבקשת ממנו הכנעה ממין הראשון.

"על מים חיים" (ויקרא יד, ה). אדוני אבי זקני הרב הקדוש החידושי הרי"מ זצ"ל אמר, מה שטהרת המצורע הוא על מים חיים, מה שאין כן בשאר טהרות הטמאים, הוא משום שהביא (ארז) (ושני תולעת) ואזוב כדי להשפיל ולהכניע את עצמו כאזוב (רש"י בפסוק הקודם), א"כ על ידי זה שמכניע ומשפיל את עצמו יחזיק את עצמו לרשע, ויכול ח"ו לבוא על ידי זה לעצבות ועצלות, ויחשוב את עצמו מרוחק, לכן בא טהרתו על ידי מים חיים, היינו להורות שהתשובה יהיה בחיות ולא בעצבות ועצלות, והשם חי בא על בעל תנועה המתנענעת, ויהיה בטוח בהשי"ת שיהיה לו חיים מהתורה לאחר שישבו, וזה הוא "על מים חיים" (כתבי חסידים).

לשם עבודת ה'

"כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לארץ ונתתי נגע צרעת בבית ארץ ארץ ונתתי נגע צרעת" - בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועיי' הנגע נותץ הבית ומוצאן (רש"י).

בזוהר הקדוש בפרשתנו, הביאו חז"ל טעם נוסף בזה, ותוכן דבריהם הקדושים כך הוא: ישראל הרי דבקים הם בקב"ה, ומתוך אהבתו אותם הכניסם לארץ הקודש להשרות שכינתו ביניהם. והנה במלאכת המשכן נאמר "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" (שמות לה, כו), שבשעה שהיו עושות במלאכת המשכן היו אומרות 'זה למקדש', 'זה למשכן', 'זה לפרוכת', כדי שתשרה הקדושה על ידן ותתקדש המלאכה ההיא. וכן הוא להיפך, מי שעובד עבודה זרה, כיון שמזכיר שם עבודה זרה על המלאכה ההיא, רוח הטומאה שורה עליו. והרי הכנענים עובדי עבודה זרה היו, והיו בונים בנייניהם לעבודה זרה, והיו משרים עליהם את רוח הטומאה. כיון שבאו ישראל רצה הקב"ה לטהר למענם את הארץ שלא תשרה השכינה במקום טמא, לכן בנגע הצרעת היו הורסים את הבניינים של העצים והאבנים שנעשו בטומאה, ובונים אותם מחדש בקדושה ובטהרה.

על כן, מי שבונה בנין [או כל דבר], כשמתחיל לבנותו עליו להזכיר בפיו שבונה אותו לעבודת ה', שכן כתוב "הוי בנה ביתו בלא צדק ועלילותיו בלא משפט" (ירמיה ב, ג), ואז סייעתא דשמיא שורה עליו, וכתוב עוד "וּפְקַדְתָּ נְיָךְ וְלֹא תִחַסֵּא" (איוב ה, כד), "ופקדת" לשון דיבור, שאם פוקד בדיבור פיו כשהוא בונה, היינו שאומר בפיו שהוא בונה את ביתו לשם עבודת ה', על הדר בבית זה נאמר "ולא תחטא".

"ואת תורת אשר בו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו בטהרתו" (ויקרא יד, לב). ר"ל כל המושרש מאוד בחטא וְחַסֵּא וְשָׁנָה כמה פעמים יִרְאֶה בו סימנים שלא יספיקו בידו לעשות תשובה (יומא פה, ב). והיינו "זאת תורת המצורע אשר בו נגע צרעת" מושרש בטבעו, "אשר לא תשיג ידו בטהרתו" שלא יזכה להשיג תשובה. וזה היה מענין פרעה אשר מתחלה היה הוא מתקשה נגד שלוחי ה', ולבסוף רצה לשוב וְחַסֵּא ה' לבו, ולא השיגה ידו בטהרתו. (חתם סופר - רבי משה סופר)

שאלה: סכו"ם מעורב ואין יודע מה בשרי ומה חלבי, האם אפשר להגעילים ולקבוע מחדש מה לבשר ומה לחלב.

תשובה: מותר. כתב ה"מגן אברהם" (בסימן תקט"ט סק"י"ג): ומכאן משמע שמותר בחול להגעיל כלי חלב לאכול בו בשר או איפכא "והעולם נוהגין איסור בדבר". וכתב בתשובת "חתם סופר" (סי' ק"י) דהיכא דהגעיל לצורך פסח הוא נוהג להחליף מבשר לחלב או איפכא, כיון שלא היתה כוונת ההכשר לצורך זה, ודבריו הובאו ב"משנה ברורה" (בסימן תנ"א סק"י"ט), וכמו כן הכא מכיון שאינו יודע מה בשרי ומה חלבי, כשמגעילים אין כוונת ההכשר להדיא להחליף מבשר לחלב, ויתכן שלא יוחלף, וכהאי גוונא ליכא מנהג העולם לאסור. ויעויין ב"מגן אברהם" דכתב דהטעם למנהג זה שאם יעשה כן לעולם לא יהיה לו רק כלי

ענוה שלא במקומה

"וְצִנְהָ הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חַיִּים טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרְזוֹ וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאָזֹב" (ויקרא יד, ד). פירש רש"י, אם היה מגביה עצמו כארז ישפיל עצמו כאזוב.

ובעל חידושי הרי"ם אמר דיש לומר להיפוך גם כן מי שמכניע עצמו יגביה עצמו כארז, כי לפעמים צריך כפרה על ענוה שלא במקומה, כגון אם מתבקש לעשות איזה טובה לאדם או לתקן איזה פירצה, ואומר מי אנוכי ומה אנוכי שאוכל לעשות או לתקן, הלא איש שפל אנוכי ואינני תופס שום מקום ודברי בלתי נשמעים, ובכל זאת אם יפגע אדם בכבודו ירד עמו לחייו, אך לעשות טוב וחסד הוא עניו ושפל רוח, וכמו שאמרים על דרך הלצה על מה שאמרו חז"ל הוא היה אומר עז פנים לגיהנום [בנוגע לגאוה וכבוד עצמו שהוא מעשה יורדי גיהנום הוא עז פנים], ובושת פנים לגן עדן, לדבר מצוה השייך לגן עדן נעשה שפל ככבש ובושת פנים.

ומה יקרו דברי הגאון "ערוגת הבושם" על דרך מליצה מה שאמרו (חולין כב, א) 'תורים גדולים כשרים קטנים פסולים, ובני יונה גדולים פסולים קטנים כשרים', דמי שהוא בחינת גדולת כמו תורים צריך שיגביה ליבו בדרכי ה' ולא ימנע עצמו מלהורות דרכי ה' ע"י שיתעטף בענוה פסולה לומר מי אנוכי וישפיל עצמו כאזוב, אלא צריך שילבש רוח עצה וגבורה ולשובב נתיבות התורה, ואם ישפיל עצמו בבחינת קטנות כמו בני יונה קטנים הנגדרים אחרי אדם עבודתו פסולה, ולעומת זה מי שהוא בבחינת קטנות כמו בני יונה קטנים, צריך שישפיל עצמו ולא יגיס דעתו לומר מי הוא שאלך לבקש תורה מפיו וכי אכניע עצמי מפניו, אלא צריך לקיים מכל מלמדי השכלתי, ומורא רבך כמורא שמים. וזהו שאמרו בני יונה קטנים כשרים, גדולים [אם מתרברב ומתגדל בקטנותו כגדול] פסולים, והיינו שכתב רש"י אם מגביה עצמו (בקטנותו) כארז ישפיל עצמו כאזוב, ולפעמים הרמז בהיפוך שאם משפיל עצמו (בגדלותו) כאזוב, ובענוה פסולה יחדל להשמיע דבר אמת וצדק, יגביה עצמו כארז לכבוד שמים וכמו שאמרו 'אם אין אני לי (כשאינן כוונתי לעצמי רק לכבוד קוני) מי לי', כי אז אנוכי גבוה כארז, אבל כשאני לעצמי, אז מה אני, כי במה נחשב כבוד בשר ודם שהוא כצל עובר וחלום יעוף.

(כרם הצני - רבי צבי הירש פרבר)

"וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חַיִּים טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרְזוֹ וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאָזֹב" (ויקרא יד, ד). ברש"י, "ויעץ ארז" - לפי שהנגעים באין על גסות הרוח, "ושני תולעת ואזוב" - מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתועלת וכאזוב.

יש לדקדק במה שאמר 'מה תקנתו ויתרפא', והלא כבר כתיב "והנה נרפא וגוי' ועוד שאמר 'ישפיל עצמו', ומשמע דעד כה עוד לא השפיל עצמו, ואיך יתכן שנרפא בלי תשובה על העון שהביא את הנגע. ואם בכח העון להביא את הנגע כל שכן שבכוחו למנוע את הרפואה? ובש"ס שבועות (ה, א) 'מנגעיה הוא דאתכפר ליה', וידוע מברייתא דארבעה חלוקי כפרה (יומא פו, א) דתשובה עם כל אחד, ואם כן בהכרח שנסתלקה ממנו גסות הרוח ועשה תשובה על העבר, ומה נתבקש עוד ממנו שישפיל עצמו מגאותו?

ויש לומר שכמה מיני הכנעות יש, יש שהוא כננע מחמת שהוא מתבונן בגדלות הש"י ולעומתו שפלות המין האנושי בכלל 'מאין הוא בא מטפה סרוחה ולאן הוא הולך למקום עפר רימה ותולעה', וכמו שכתוב (תהלים ה, ד-ה) "כִּי אֶרְאֶה שָׁמַיָּךְ מַעֲשֵׂה אֲצָבָעֶיךָ יָרַח וְכֹכָבִים אֲשֶׁר פִּזְנָתָהּ, מַה אֲנֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְנָן אֲדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ", ויש הכנעה שהיא מחמת שהוא מדוכא בעניות